

Vernieuwing kinderopvang in Vlaanderen en Brussel

Situatieschets

In België behoort de kinderopvang tot de bevoegdheid van de Gemeenschappen. De Vlaamse, de Franse en de Duitstalige Gemeenschap staan elk in voor hun eigen kinderopvangregeling.

Dit overzicht gaat over de kinderopvang van de Vlaamse Gemeenschap, die bevoegd is in Vlaanderen en in Brussel¹. Het kinderopvangbeleid valt onder de bevoegdheid van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo Vandeurzen. Het Vlaamse Agentschap Kind en Gezin voert het beleid uit, zoals het door de politieke overheid is vastgelegd. In opdracht van de minister, bereidt Kind en Gezin momenteel de vernieuwing van de kinderopvang voor.

Kinderopvang van baby's en peuters

De kinderopvang van baby's en peuters wordt het eerst vernieuwd. In 2010 maakten ongeveer 105.000 kinderen gebruik van deze opvang. Per 1000 kinderen zijn er 370 opvangplaatsen beschikbaar. In 72% van de opvangplaatsen betalen gezinnen een prijs op basis van hun inkomen. Anders dan in Nederland, worden niet de ouders voor de opvang gefinancierd, maar de opvangvoorzieningen².

In 2010 waren er 360 erkende kinderdagverblijven, 1488 zelfstandige kinderdagverblijven, 1061 zelfstandige onthaalouders, 7162 onthaalouders die aangesloten waren bij één van de 190 diensten voor onthaalouders en 23 lokale diensten voor buurtgerichte, voorschoolse opvang.³

De Vlaamse gemeenschap timmert al jaren aan de weg om de drie maatschappelijk belangrijke functies van kinderopvang waar te maken: de economische, de pedagogische en de sociale functie. Dit zal binnenkort worden vastgelegd in het allereerste decreet Kinderopvang van Baby's en Peuters.

Buitenschoolse opvang

Het decreet Kinderopvang van Baby's en Peuters zal niets aan de buitenschoolse opvang veranderen. Hier kunnen kinderen uit het kleuter- en lager onderwijs terecht voor en na de schooluren en op schoolvrije dagen. Wel worden eerste stappen gezet om ook de buitenschoolse opvang te vernieuwen. Hierbij zullen heel wat beleidsdomeinen betrokken worden: Welzijn, Onderwijs, Werk, Jeugd, Sport en Cultuur.

Onderwijs

Vanaf 2,5 jaar kunnen kinderen naar de kleuterschool, tot ze naar de lagere school gaan. Het kleuteronderwijs valt onder de bevoegdheid van de Vlaamse minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke kansen en Brussel, Pascal Smet.

Op weg naar een decreet

De voorbereidingen voor een grondige vernieuwing van de kinderopvang zijn volop aan de gang. De plannen zijn ambitieus. De Vlaamse overheid wil stap voor stap voldoende, kwaliteitsvolle kinderopvang realiseren die voor iedereen toegankelijk is. De opvang moet zowel betaalbaar zijn voor de ouders als financieel leefbaar voor de opvangsector. Deze vernieuwing zal worden vastgelegd in het decreet Kinderopvang van Baby's en Peuters en in de uitvoeringsbesluiten van dit decreet.

Op 18 november 2011 keurde de Vlaamse regering het ontwerp van decreet goed. Momenteel bespreekt het Vlaams Parlement dit ontwerp in de Commissie Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Het parlementaire debat kan nog tot aanpassing van het ontwerp leiden. Wanneer het Vlaams Parlement het ontwerp goedkeurt, dan is het eerste decreet Kinderopvang in Vlaanderen en Brussel een feit. Het decreet kan echter niet in werking treden zonder uitvoeringsbesluiten. Deze besluiten zorgen voor de concrete uitwerking van het decreet en worden goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Dan pas zullen alle

¹ Ook de Franse gemeenschap is bevoegd in Brussel.

² Ouders kunnen de opvangprijs wel gedeeltelijk in de belastingen inbrengen.

³ Meer weten over kinderopvang? <http://www.kindengezin.be/kinderopvang/over-kinderopvang>

details bekend zijn, net als de datum waarop het decreet in werking treedt en de overgangsregelingen. Zolang er geen goedgekeurde uitvoeringsbesluiten zijn, blijft de huidige regelgeving van toepassing.

In deze tekst worden de hoofdlijnen van het ontwerp van decreet weergegeven. De informatie kan wijzigen wanneer het ontwerp in het Vlaams Parlement zou worden aangepast of wanneer de uitvoeringsbesluiten van de Vlaamse Regering vastliggen.

Een transparanter opvangaanbod

Er bestaan in Vlaanderen en Brussel heel wat verschillende opvangsoorten, elk met hun eigen regels. Dit is niet alleen verwarrend voor ouders en starters; het garandeert evenmin eenzelfde basiskwaliteit overal. Het decreet en de vergunningsvoorwaarden moeten het kinderopvanglandschap transparanter maken.

Het toekomstige kinderopvanglandschap zal voortaan uit 3 soorten opvang bestaan:

- de gezinsopvang: maximaal 8 tegelijk aanwezige kinderen (de huidige onthaalouders⁴);
- de groepsopvang: minimaal 9 tegelijk aanwezige kinderen (de huidige kinderdagverblijven);
- de opvang aan huis: opvang in de gezinswoning van het kind.

Dat er bij de gezinsopvang maximaal 8 kinderen tegelijk aanwezig kunnen zijn, wil niet zeggen dat iedereen tot 8 kinderen tegelijk zal kunnen opvangen of dat een begeleider in de gezinsopvang verplicht is om 8 kinderen tegelijk op te vangen.

Het ontwerp van decreet legt niet vast hoeveel kinderen men per begeleider kan opvangen. De concrete regels zullen door de Vlaamse Regering worden vastgelegd in een uitvoeringsbesluit. Hierbij moet een evenwicht worden gevonden tussen de kwaliteit van de opvang en de haalbaarheid en de betaalbaarheid voor de Vlaamse overheid, voor de organisator van de kinderopvang en voor de gezinnen.

Vergunning voor kinderopvang voortaan verplicht

Op dit ogenblik kan om het even wie een kinderopvang starten, zonder aan enige kwaliteitsvoorwaarde te moeten voldoen. Het volstaat om de opvang administratief te melden.

Om aan elk kind en aan elk gezin het recht te geven op dezelfde, voldoende basiskwaliteit in de opvang, voert het decreet de vergunningsplicht in. Elke opvang die beroepsmatig en tegen betaling kinderen opvangt, zal voortaan een vergunning moeten hebben. Met de vergunning wil de Vlaamse overheid bereiken dat elke opvangvoorziening zich duurzaam en kwaliteitsvol organiseert.

De vergunningsvoorwaarden gaan over:

- de infrastructuur, de uitrusting en de inrichting;
- de veiligheid en de gezondheid, met inbegrip van de brandveiligheid;
- de omgang met de kinderen en de gezinnen, met inbegrip van:
 - de fysieke en psychische integriteit van de kinderen,
 - geen racisme noch discriminatie,
 - het pedagogische beleid en de pedagogische ondersteuning,
 - de betrokkenheid en participatie van de gezinnen,
 - de overeenkomst met de gezinnen en het huishoudelijk reglement;
- de personen werkzaam in de kinderopvang;
- het organisatorische management;
- de samenwerking met Kind en Gezin, het Lokaal Loket Kinderopvang en het lokaal bestuur.

Elke gezinsopvang heeft dezelfde vergunningsvoorwaarden, net als elke groepsopvang en elke opvang aan huis. Er kunnen wel verschillen zijn tussen de drie opvangsoorten. Zo is het bv. logisch dat de vereisten voor de brandveiligheid voor een grote groepsopvang op meerdere verdiepingen strenger zijn dan voor de opvang van een beperkt aantal kinderen in een gezinswoning.

⁴ Vergelijkbaar met de gastouderopvang in Nederland

Als een kinderopvang geen vergunning (meer) heeft, dan moet die voorziening sluiten. Indien nodig, kan Kind en Gezin de burgemeester verzoeken om de opvang effectief te doen sluiten. Er kunnen ook boetes worden opgelegd aan een organisator van kinderopvang zonder vergunning.

De concrete vergunningsvoorwaarden zullen worden vastgelegd in de uitvoeringsbesluiten.

Aandacht voor kwaliteit

Het decreet Kinderopvang streeft naar kwaliteit voor elke baby en peuter in de opvang en voor elk gezin dat opvang gebruikt. Dit gebeurt onder meer door de vergunningsvoorwaarden zoals hierboven geschetst. Hier staan we stil bij een aantal andere vernieuwende aspecten op het vlak van kwaliteit.

Het kwaliteitsbeleid

Op dit ogenblik moet enkel de erkende en gesubsidieerde opvang een kwaliteitsbeleid voeren. Dit gebeurt door het formuleren van een missie, een visie, doelstellingen en een strategie. Een kwaliteitssysteem zorgt ervoor dat het kwaliteitsbeleid en de kwaliteitsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden. Hiervoor moet de opvangvoorziening minstens een aantal verplichte procedures en processen in een kwaliteitshandboek uitwerken. Daarnaast evalueert en verbetert de voorziening haar werking op systematische wijze. Met het decreet Kinderopvang wordt de regelgeving van toepassing op alle vergunde opvang, dus ook op de opvang die momenteel niet onder het Kwaliteitsdecreet valt. In de huidige terminologie gaat het om de zelfstandige kinderopvang.

De regelgevende vereisten over het kwaliteitsbeleid kunnen afgestemd worden op de grootte van de voorziening en op de opvangsoort (gezinsopvang, groepsopvang of opvang aan huis).

Personen werkzaam in de kinderopvang

In de Vlaamse kinderopvang worden voor sommige opvangvoorzieningen kwalificaties gevraagd, voor anderen niet. Omdat competenties nodig zijn om voldoende kwaliteit te realiseren, streeft het decreet naar minimale kwalificaties in de gehele kinderopvang. Elke begeleider en elke verantwoordelijke in de kinderopvang moet dan kwalificaties hebben. Men zal ze op verschillende manieren kunnen aantonen: via een diploma, een ervaringsbewijs of via een attest van verworven competenties.

Om het huidige aanbod aan opvangplaatsen op peil te houden en om een antwoord te bieden op de stijgende behoefte aan kinderopvang in de komende jaren, zijn investeringen noodzakelijk om voldoende en competente mensen aan te trekken en te behouden. Dit vergt zowel een strategie om het imago van kinderopvang te verbeteren als een duidelijke profilering van de kinderopvang als een pedagogische sector met persoonlijke groeikansen.

Omdat er op dit moment weinig doorstroommogelijkheden in de kinderopvang bestaan, haken mensen af. Daarom moet er ook werk worden gemaakt van horizontale en verticale jobmobiliteit. Deze doorstroommogelijkheden kunnen gecreëerd worden met kwalificerende trajecten.

Pedagogische ondersteuning

Naast het hebben van de nodige kwalificaties, is het belangrijk dat de begeleiders voldoende ondersteund worden, ook wanneer ze alleen werken. Daarom moet elke organisator van kinderopvang een pedagogisch beleid hebben en in een pedagogische ondersteuning voorzien. Deze zorgen ervoor dat elk kind in zijn ontwikkeling wordt gestimuleerd en dat het welbevinden en de betrokkenheid van elk kind worden verzekerd. De contouren van deze pedagogische ondersteuning worden nog bepaald.

Attest draagkracht

Vernieuwend is het attest draagkracht voor begeleiders in de gezinsopvang en in de opvang aan huis. Onder draagkracht wordt verstaan: de bekwaamheid om aan kinderopvang te doen, rekening houdend met de fysieke en psychische conditie van de begeleider en met het geheel van ondersteunende en belastende factoren in de context van de begeleider, zoals de gezinssituatie, het sociaal netwerk en de infrastructuur. Het attest draagkracht is verantwoord om het recht van kinderen en gezinnen op een kwaliteitsvolle, veilige kinderopvang te vrijwaren. Terwijl begeleiders in de groepsopvang in principe op andere aanwezige collega's kunnen terugvallen, werken begeleiders in de gezinsopvang en in de opvang aan huis immers

meestal alleen. Het is belangrijk dat ze de draagkracht hebben om dit te kunnen doen. Het attest draagkracht zal worden toegekend na een onderzoek door een organisatie die zelf aan kwaliteitsvoorwaarden moet voldoen. Op het attest wordt vastgelegd voor hoeveel tegelijk aanwezige kinderen de begeleider de draagkracht heeft om ze op te vangen.

Nieuw subsidiesysteem

Het ontwerp van decreet voert een nieuw, transparant subsidiesysteem in dat voor elke opvang toegankelijk is. De Vlaamse overheid wil hiermee de leefbaarheid van de kinderopvang bevorderen en het duurzaam ondernemerschap ondersteunen.

- Iedere opvang met een (verplichte) vergunning kan subsidies aanvragen.
- De subsidies zijn gekoppeld aan opdrachten.
- Het systeem werkt zoals een trap. Per trap zijn er bijkomende opdrachten. Wie de subsidies van een hogere trap krijgt, krijgt ook de subsidies van de lagere trap(pen) en moet ook aan de voorwaarden voor die lagere trap(pen) voldoen.
- De bedragen kunnen verschillen naargelang het om groepsopvang of om gezinsopvang gaat.
- Daarnaast kunnen aanvullende subsidies voor een aantal specifieke opdrachten worden voorzien (bv. inclusieve opvang van kinderen met een specifieke zorgbehoefte of opvang met verruimde openingstijden).

Basissubsidie

Elke opvang die aan de voorwaarden voldoet, kan een basissubsidie krijgen. Deze subsidie is een beperkte forfaitaire tegemoetkoming in de kosten voor de opvang.

Subsidie voor een prijs op basis van het inkomen

Bovenop de basissubsidie kan de opvang een subsidie krijgen voor het toepassen van een prijs die afhangt van het gezinsinkomen van de ouders. De opvang moet dan voldoende toegang realiseren voor gezinnen die beantwoorden aan bepaalde kenmerken op het vlak van werksituatie, financiële situatie of gezinssamenstelling. Ze moet ook voorrangregels volgen waarbij absolute voorrang is in het kader van de werksituatie.

Subsidie voor de ondersteuning van kwetsbare gezinnen

Het ontwerp van decreet wil de toegankelijkheid van de opvang vergroten. Daarom is er ook een subsidie voor opvang die specifieke kinderopvangopdrachten opneemt om kwetsbare gezinnen te ondersteunen. Daarvoor moeten er voldoende kinderen van deze kwetsbare gezinnen in de opvang aanwezig zijn. Een kwetsbaar gezin beantwoordt aan meerdere kenmerken op het vlak van werksituatie, financiële situatie, gezinssamenstelling, gezondheids- en zorgsituatie en opleidingsniveau.

Het volledige financiële plaatje en de concrete bedragen zijn vandaag nog in ontwikkeling. De verschillende mogelijkheden worden onderzocht. De politieke overheid zal in 2012 over de principes beslissen.

Nieuw: het Lokaal Loket Kinderopvang

Ouders die kinderopvang zoeken, contacteren gemiddeld 13 voorzieningen vooraleer ze een plaatsje vinden, zo blijkt uit onderzoek. Gelukkig vindt 90% van de ouders opvang. Wanneer dit echter niet lukt, kunnen de gevolgen groot zijn. Sommige ouders moeten dan een nieuwe job weigeren, al dan niet tijdelijk stoppen met werken of een opleiding opgeven. Het zijn vooral de kwetsbare gezinnen die hierbij eerst uit de boot vallen.

Om de zoektocht van ouders naar opvang te vergemakkelijken, voorziet het ontwerp van decreet in elke gemeente een Lokaal Loket Kinderopvang. Dit loket bestaat uit een netwerk van organisaties die samenwerken om de gezinnen zo efficiënt mogelijk te informeren en te ondersteunen bij hun zoektocht naar opvang. Ouders die opvang zoeken, moeten dan maar één keer hun vraag stellen om zicht te krijgen op de mogelijkheden. Wanneer het opvangaanbod voldoende groot is, moeten zij binnen een redelijke termijn een beschikbare opvangplaats voorgesteld krijgen. Uiteraard beslissen de ouders zelf of ze op dit

voorstel ingaan. Ouders zijn bovendien niet verplicht om via het loket te gaan. Ze kunnen rechtstreeks de opvangvoorzieningen contacteren.

Vooraf voor gezinnen die uit zichzelf moeilijk de weg naar de kinderopvang vinden, kan het loket een groot verschil maken. Ze hebben niet alleen één aanspreekpunt, het Lokaal Loket Kinderopvang zou bijvoorbeeld ook kunnen bemiddelen in de zoektocht van ouders naar een opvangplaatsje. Het loket draagt hierdoor bij tot het verhogen van de toegankelijkheid van de opvang.

Hoe dit Lokaal Loket Kinderopvang georganiseerd wordt, moet nog verder uitgewerkt worden.

Om de werking van de loketten te ondersteunen, ontwikkelt Kind en Gezin de Kinderopvangzoeker, een Vlaamse databank waarin alle opvangvragen, alle opvangmogelijkheden en de uitkomst voor elke vraag kunnen worden geregistreerd.

Meer kinderopvangplaatsen en het recht op kinderopvang

De voorbije jaren zijn er in Vlaanderen en Brussel al heel wat opvangplaatsen bijgekomen. Om aan de grote vraag naar kinderopvang te voldoen, wil de Vlaamse Regering verder in het aanbod investeren.

Er worden 2 fasen voorzien, binnen een afgesproken budgettair kader:

1. Tegen 2016 wil men een aanbod voor minstens de helft van de kinderen jonger dan drie jaar. In deze fase is er nog geen recht op kinderopvang.
2. Vanaf 2020 wil men aan elk gezin met een behoefte aan kinderopvang binnen een redelijke termijn en binnen een redelijke afstand een kwaliteitsvolle en betaalbare opvangplaats kunnen aanbieden. Vanaf dan is er een recht op kinderopvang. Een belangrijke nuance hierbij is dat dit recht niet kan worden uitgevoerd zolang er geen dekkend aanbod is. De Vlaamse Regering zal bepalen op welke manier men kan berekenen wat een dekkend aanbod is en hoe het aanbod dekkend moet worden gemaakt. Hoe dit zal worden beslist en hoe dit er concreet zal uitzien, kunnen we vandaag nog niet weten.

Er is geen specifieke doelstelling voor het aantal opvangplaatsen waar ouders betalen op basis van hun inkomen. Momenteel is dit het geval in 72% van de plaatsen. Gezien het ontwerp van decreet de betaalbaarheid van kinderopvang voor de ouders vermeldt, kan men verwachten dat de Vlaamse overheid hier verder in zal investeren.

Meer weten

Wil je op de hoogte blijven van nieuwe ontwikkelingen? Schrijf je dan in op de Nieuwsbrief Kinderopvang: <http://www.kindengezin.be/toepassingen/inschrijven-nieuwsbrief-kinderopvang.jsp>

Meer informatie op de website van Kind en Gezin:

- Vernieuwing kinderopvang: <http://www.kindengezin.be/vernieuwingkinderopvang>
- Alles over kinderopvang: <http://www.kindengezin.be/kinderopvang>